

اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر موفقیت واحد ترویج جهاد کشاورزی شهرستان اهواز

عبدالحسن طرفی علیوی^۱، لیلا بقائی^{*۲} و علیرضا جمشیدی^۲

۱- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشگاه صنعتی اصفهان

۲- دانشجویان کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشگاه صنعتی اصفهان

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشگاه صنعتی اصفهان

* پست الکترونیکی: LEILA.BAGHAEI@AG.IUT.AC.IR ۰۹۱۶۶۷۱۳۴۱۱

چکیده

در جهان کنونی، تحولات سریع سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فناوری بر سازمان‌ها از جمله سازمان ترویج کشاورزی تأثیر به‌سزایی دارند. در چنین محیطی، سازمان‌هایی می‌توانند به‌طور کارا به فعالیت‌های خود ادامه دهند که ساختار و خدمات خود را متناسب با تحولات، سازمان‌دهی کنند. از آنجا که یکی از مهم‌ترین چالش‌های انسان، نحوه بهبود و رونق هر چه بیشتر فعالیت‌های آموزشی است، ترویج کشاورزی به‌عنوان نوعی از آموزش غیر رسمی و به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عناصر سرعت‌بخش در توسعه کشاورزی، نقش مهمی را ایفا می‌کند، به‌ویژه آنکه کشاورزان بخش مهمی از جمعیت کشورهای در حال توسعه را تشکیل می‌دهند. در نتیجه، فواید قابل توجه و اثرات اقتصادی چشمگیری در آموزش آنان وجود دارد. بدون شک سرمایه‌گذاری در جهت موفقیت واحد ترویج، هم سبب توسعه سرمایه‌های انسانی به‌عنوان محور فعالیت‌های کشاورزی می‌شود و هم شرایط بهبود این سرمایه‌ها را فراهم می‌آورد. در بررسی پیرامون عملکرد سازمان ترویج کشورهای در حال توسعه و از جمله ایران صاحب‌نظران و کارگزاران ترویج عوامل متعددی را به‌عنوان علل موفقیت ترویج برشمرده‌اند. نوشتار حاضر که با هدف اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر موفقیت واحد ترویج جهاد کشاورزی شهرستان اهواز در راستای دستیابی به توسعه کشاورزی تدوین شده است، برخاسته از یک پژوهش میدانی از نوع پیمایشی است که اطلاعات مورد نیاز آن، از پرسشنامه‌ی محقق‌ساخته‌ی ویژه‌ای که بر پایه‌ی مقایسه زوجی عوامل تدوین گردید، به‌دست آمد. جامعه‌ی آماری پژوهش را ۱۶ کارشناس واحد ترویج جهاد کشاورزی، تشکیل دادند. با استفاده از فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی (AHP)، اولویت‌بندی این عوامل بر موفقیت واحد ترویج محقق شد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در اولویت‌بندی عوامل مؤثر به‌ترتیب "اجرای سیاست‌ها و قوانین موجود"، "توجه به برنامه‌های ترویجی" و "اهمیت وجودی واحد ترویج در سازمان-های جهاد کشاورزی"، بیشترین تأثیر را بر موفقیت واحد ترویج دارند.

کلمات کلیدی: موفقیت، واحد ترویج، آموزش کشاورزی، توسعه کشاورزی، فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی.

مقدمه

بشر همواره در پی تکامل و بهبود زندگی خود بوده و تلاش نموده است در طول زمان، شیوه‌های نوین بهسازی زندگی را ابداع و تجربه نماید. با گسترش جوامع بشری و گذر انسانها از اعصار و دوره‌های تحول، ابعاد اجتماعی تعامل انسانها تقویت شده و برای تحقق اهداف مشترک راهکارهای نوینی بنیان نهاده شد. بر همین دیدگاه، حکومت، دولت، قانون، نهادها، سازمانها و بسیاری دیگر از جلوه‌های زندگی جمعی شکل گرفت.

سازمانها به عنوان یکی از مظاهر تمدن انسانی، مجموعه‌های کوچک و بزرگی هستند که با اجتماع تعدادی افراد، تلاش می‌نمایند به اهداف تعریف شده‌ای برسند. اگرچه سازمان پیوسته در طول تاریخ زندگی انسان مطرح بوده اما در قرن حاضر اهمیت نقش سازمانها روبه فزونی گذاشته است. وقوع انقلاب صنعتی، گسترش مدنیت، ایجاد دولتها در شکل نوین و تحولات مشابه موجب گسترش سازمانهای صنعتی، بازرگانی و خدماتی در بخش‌های دولتی و غیر دولتی شده است، به نوعی که جهان امروز یک جهان سازمانی است و با انبوه بی شماری از سازمانها مواجه‌ایم. تصور اینکه اهداف انسانها در جوامع مدنی بدون سازمان تحقق یابد، امر دشواری به نظر می‌رسد. لذا سازمانها طراحی می‌شوند تا اهداف طراحانشان محقق گردد (Koonts, 1993).

از میان انبوه سازمانها، فعالیت‌های ترویج کشاورزی نیز در قالب یک سازمان با هدف تغییر در دانش، بینش و مهارت مخاطبان، در بخش کشاورزی شکل گرفته است. بعد از حضور اداری ترویج در وزارت کشاورزی به طور خاص در سالهای ۱۳۲۸-۱۳۲۷ زمینه گسترش اداری ترویج کشاورزی مهیا گردید، به طوریکه از ابتدای سال ۱۳۳۲ کار ترویج با همکاری متخصصین فنی آمریکایی، در چارچوب یک سازمان مستقل ارشادی تحت نظر وزارت کشاورزی شروع شد و به سرعت توسعه یافت. از آن زمان که سازمان یا اداره ترویج کشاورزی در زیرمجموعه وزارت کشاورزی در سالهای ۱۳۳۰ شکل گرفت، تاکنون همواره بر نقش ترویج در توسعه کشاورزی تأکید می‌شود و ترویج به عنوان یک مؤلفه تأثیرگذار در روند توسعه کشاورزی محسوب می‌گردد (آقاسی زاده، ۱۳۸۳).

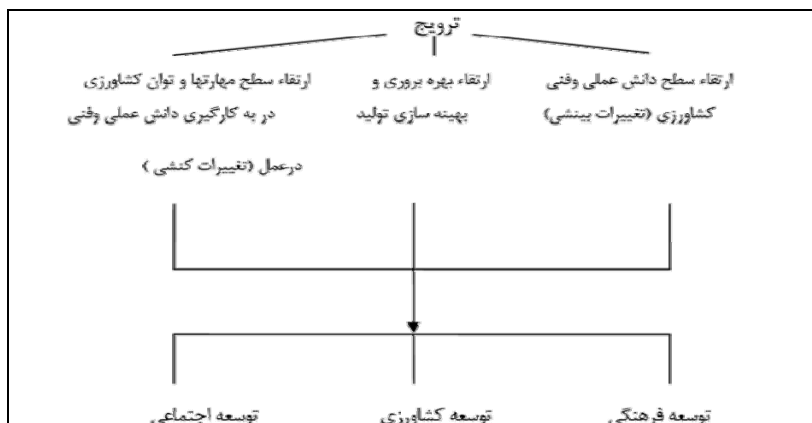
توسعه فرآیندی پیچیده و چند بعدی و مستلزم اعمال تغییرات در ساخت اجتماعی، طرز تلقی مردم و نهادهای ملی و نیز تسریع اقتصادی، کاهش نابرابری و ریشه کن کردن فقر است که این ویژگیها در زمینه توسعه کشاورزی و مناطق روستایی هم صادق می‌باشد (آسایش، ۱۳۷۹). در واقع در هر سطحی از توسعه، سه عامل برای مردم ملاک است رسیدن به یک زندگی طولانی و توأم با سلامت، کسب علم و دانش و دسترسی داشتن به منابع مورد نیاز یک زندگی مناسب و شایسته (سازمان ملل متحد، ۱۳۷۵).

از سوی دیگر کشاورزی به عنوان یک بخش اقتصادی مهم و در چارچوب توسعه ملی کشور، نقش حیاتی ایفا می‌کند و برای دستیابی به توسعه هر چه بیشتر آن عواملی مورد نیاز است که موثر (۱۹۹۶) پنج عامل را در این رابطه اساسی و تسریع کننده می‌داند، که آموزش و ترویج کشاورزی جزء عوامل دوم محسوب می‌گردند. بنابراین نقش ترویج و آموزش کشاورزی در توسعه کشاورزی حیاتی و انکارناپذیر است (رضاییو رضوانفر، ۱۳۸۶).

یکی از مهم‌ترین چالش‌های انسان، نحوه بهبود و رونق هر چه بیشتر فعالیت‌های آموزشی است، ترویج کشاورزی به عنوان نوعی از آموزش غیر رسمی و به عنوان یکی از مهم‌ترین عناصر سرعت بخش در توسعه کشاورزی، نقش مهمی را ایفا می‌کند، به ویژه آنکه کشاورزان بخش مهمی از جمعیت کشورهای در حال توسعه را تشکیل می‌دهند. در نتیجه، فواید قابل توجه و اثرات اقتصادی چشمگیری در آموزش آنان وجود دارد. بدون شک سرمایه‌گذاری در جهت موفقیت واحد ترویج، هم سبب

توسعه سرمایه‌های انسانی به عنوان محور فعالیت‌های کشاورزی می‌شود و هم شرایط بهبود این سرمایه‌ها را فراهم می‌آورد (بیژنی و فلاح حقیقتی، ۱۳۸۴).

ترویج از طریق ارتقاء سطح مهارت‌های کشاورزان، ارتقاء بهره‌وری و بهینه‌سازی تولید و ارتقاء سطح دانش علمی و فنی می‌تواند در توسعه نظام نوین کشاورزی مؤثر باشد (شکل ۱) (عبداللهی، ۱۳۸۲). ولی میزان این تأثیر به عوامل دیگری بستگی دارد که در چارچوب مفهومی این پژوهش تحت عنوان عوامل مؤثر در موفقیت واحد ترویج مطرح شده‌اند.

شکل ۱: نقش نظام ترویج در راستای توسعه نظام نوین کشاورزی

منبع: (عبداللهی، ۱۳۸۲)

یک سازمان ترویج با برنامه‌ریزی مناسب و کارا، می‌تواند فعالیت‌های خود را بر روی نتایج قابل اندازه‌گیری متمرکز سازد و از هدر رفتن وقت، انرژی و منابع جلوگیری نماید. بدیهی است برای تحقق چنین آرمانی بایستی عوامل مؤثر در موفقیت یک نظام ترویجی را با دقت کافی مورد ارزیابی قرار داد (تبرایی و حسن نژاد، ۱۳۸۸).

فلسفه کار ترویج بر این اساس قرار گرفت که مناسبات سازمانی و کارکردهای مشترکی بین ترویج و تحقیقات در نظام دانش و اطلاعات کشاورزی به وجود آید. اما با همه تدابیر، هم اینک بسیاری از پژوهشگران و صاحب‌نظران ترویج ارتباط میان تحقیق و ترویج را در ایران منفی ارزیابی می‌کنند (محمدزاده و صدیقی، ۱۳۸۱).

به‌طور کلی یکی از مشکلات مهم ترویج کشاورزی در جهان و ایران، نبود مبنای نظری پویا، ساختارمند و مطابق با اصول علمی در این زمینه است. ضعف مکتب فکری و مبانی نظری ترویج کشاورزی باعث شده است که ترویج همه چیز باشد و هیچ نباشد، بدین معنا که هر وظیفه و فعالیتی را بر دوش ترویج قرار داده و آن را در هاله‌ای از ابهام فرو برده‌اند. دلایل این سردرگمی به مبنای نظری ترویج و آموزش کشاورزی برمیگردد. و اینکه عمده فعالیت‌ها سلیقه‌ای بوده است.

اهداف

هدف اصلی این تحقیق اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر موفقیت واحد ترویج با استفاده از تکنیک فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی می‌باشد. ابتدا عوامل مطرح شده در سطح دوم این تحقیق که در مدل تحلیلی تحقیق ارائه شده است اولویت‌بندی شد تا معین

شود که در موفقیت ترویج کدام عامل مؤثرتر بوده و در مرحله بعد عوامل مطرح شده در سطح سوم نسبت به سطح دوم مقایسه زوجی انجام می‌شود. در اینجا لازم دیده شد که تعریف مختصری از عوامل سطح دوم ارائه شود.

- ۱- توانایی ترویج: قدرت به انجام رساندن موفقیت آمیز یک فعالیت.
- ۲- وضوح و شفافیت نقش در اقدامات ترویج: درجه روشن بودن وظایف و مسئولیت‌های پرسنل ترویج.
- ۳- حمایت سازمانی: حمایتی که عاملان ترویج برای تکمیل کردن اثربخشی کار خود به آن نیاز دارند.
- ۴- انگیزه: شور و شوق و تمایل به انجام فعالیت ترویجی.
- ۵- محیط پیرامونی در ترویج: مجموعه عوامل مؤثر برون سازمانی.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر، یک پژوهش کاربردی از نوع پیمایشی است. مبنای تدوین چارچوب و تبیین ادبیات موضوع و همچنین تدوین اهداف آن از روش مطالعات اسنادی و با جستجوی‌های کتابخانه‌ای و اینترنتی انجام شده است. گردآوری اطلاعات مورد نیاز از میدان پژوهش نیز با استفاده از پرسشنامه‌های پژوهشگر ساخته‌ی متناسب با مفاهیم و شناسه‌های تعریف شده برای هدف‌ها و با کمک پژوهش‌های صورت‌گرفته ممکن شد. همچنین علاوه بر تأکید بر سازگاری با شرایط منطقه‌ی پژوهش، پرسش‌ها به‌نحوی تدوین شدند که امکان انجام فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی^۱ را نیز میسر سازند. جمع‌آوری اطلاعات میدانی با استفاده از پرسشنامه‌های تدوین شده، به صورت پیمایشی و طی مراجعه به واحد ترویج سازمان جهاد کشاورزی اهواز میسر شد. بدین منظور تمام ۱۶ کارشناس واحد ترویج جهاد کشاورزی اهواز مورد پرسش واقع شدند. پس از تکمیل پرسشنامه‌ها، اطلاعات و داده‌های به دست آمده جهت اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر موفقیت واحد ترویج با استفاده از تکنیک فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی و نرم‌افزار Expert choice بررسی شدند.

با اینکه روش‌های گوناگونی جهت تصمیم‌گیری گروهی مثل روش دلفی و تکنیک گروه اسمی و طوفان مغزی وجود دارد، اما به لحاظ هزینه و زمان زیادی که هر یک از این روش‌ها دارند، تکنیک AHP برگزیده شد که به سبب پیچیدگی محیط‌های تصمیم‌گیری، تا حد زیادی مشکلات روش‌های دیگر را استفاده از این روش قابل حل می‌نماید (Peter, 2005).

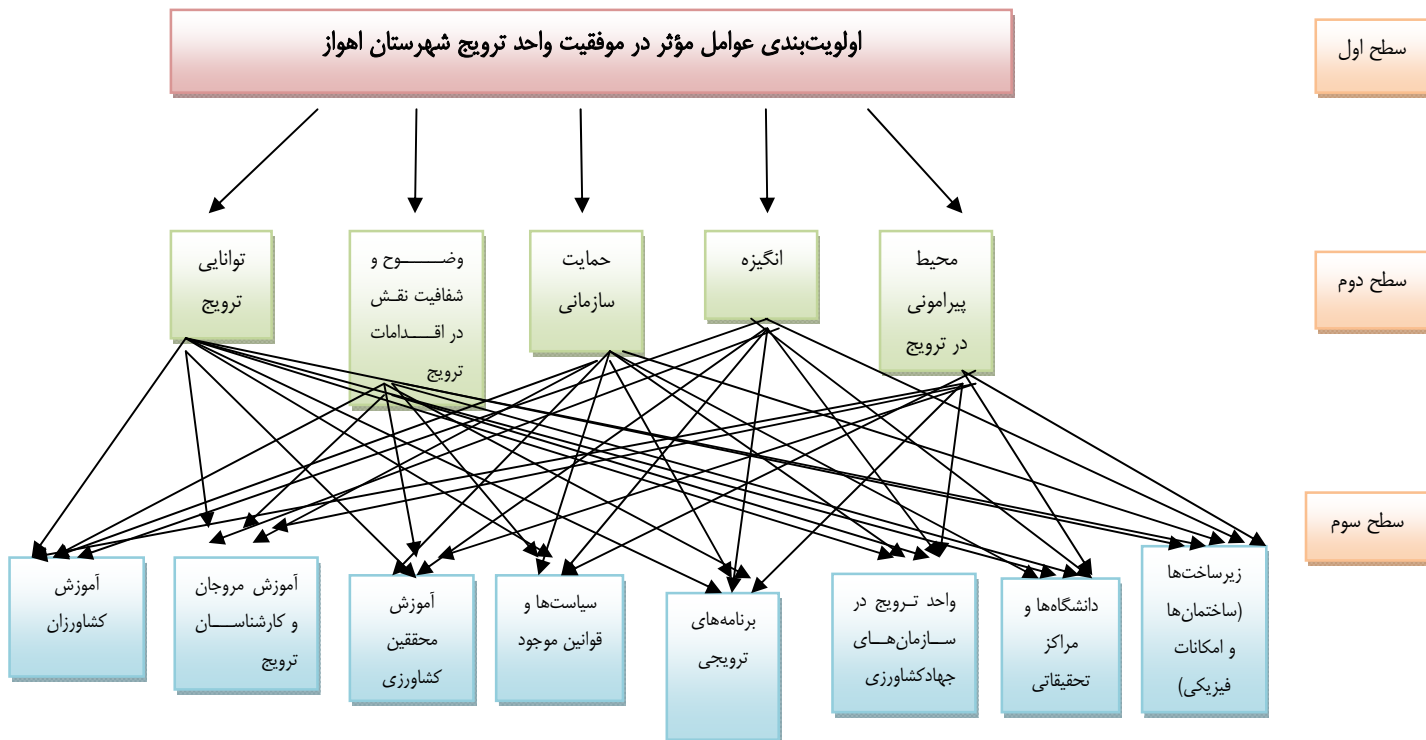
با واکاوی مطالعات مهمی که در زمینه موفقیت واحد ترویج صورت گرفته‌اند، عوامل بالقوه موفقیت واحد ترویج شناسائی شدند. در این مقاله سطوح ساختار درخت سلسله‌مراتبی تصمیم‌گیری که در شکل (۲) دیده می‌شود، شامل این موارد است: سطح اول که هدف اصلی است، موفقیت واحد ترویج شهرستان اهواز می‌باشد. سطح دوم دربرگیرنده پنج ملاک و معیار اساسی تأثیرگذار بر موفقیت واحد ترویج شهرستان اهواز شامل توانایی ترویج، وضوح و شفافیت نقش در اقدامات ترویج، حمایت سازمانی، انگیزه، محیط پیرامونی در ترویج می‌باشد. سطح سوم یا سطح آخر نیز گزینه‌های مهم حاصل از دسته‌بندی معیارها در سطح دوم است و شامل آموزش کشاورزان، آموزش مروجان و کارشناسان ترویج، آموزش محققین کشاورزی، سیاست‌ها و قوانین موجود، برنامه‌های ترویجی، واحد ترویج در سازمان‌های جهادکشاورزی، دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی و در نهایت زیرساخت‌ها (ساختمان‌ها و امکانات فیزیکی)، می‌شود. در این روش که نخستین بار توماس ال.

^۱ Analytical Hierarchy Process (AHP)

ساعتی^۲ آنرا ابداع کرد، اساس بر مقایسه دو به دو (زوجی) معیارها و گزینه‌های دیدگاه تصمیم‌گیرندگان است که همین امر منجر به اولویت‌بندی و انتخاب بهترین گزینه از بین گزینه‌های رقیب خواهد شد (Badri, 2001). در نوشتار حاضر تلاش شده است اولویت‌بندی میان عوامل ذکر شده صورت گیرد، تا برنامه‌ریزان و مسئولان در معاونت ترویج ضمن شناسایی اولویت‌های موفقیت این واحد، بر اساس بودجه و منابع در دسترس در جهت تقویت آنها اقدام کنند.

مدل تحلیلی پژوهش

اساس تکنیک AHP تشکیل درخت سلسله‌مراتبی تصمیم‌گیری است. هر مسئله تصمیم‌گیری را می‌توان در قالب یک درخت طراحی کرد که سطح اول این درخت، هدف تصمیم‌گیرنده را نشان می‌دهد و معمولاً اولویت‌گذاری گزینه‌های رقیب برای دسترسی به این هدف است. سطح یا سطوح میانی نشان‌دهنده ملاک‌ها و معیارهای مورد نظر برنامه‌ریزان برای دسترسی به هدف در سطح یک است و سطح آخر آن، گزینه‌های در دسترس برای دستیابی به هدف را نشان می‌دهد (Badri, 1999). شکل ۲ ساختار درخت سلسله‌مراتبی مطالعه حاضر را نشان می‌دهد.

شکل ۲: سلسله مراتب پروژه تعیین اولویت‌بندی عوامل مؤثر در موفقیت واحد ترویج شهرستان اهواز

² Saaty T. L.

روش تحقیق به کار گرفته شده در این مطالعه یکی از روش های مشهور تصمیم گیری چند معیاره^۳ است که از آن تحت عنوان فرایند تحلیل سلسله مراتبی و به طور اختصار AHP یاد می شود (Saaty, 1980). به طور خلاصه این تکنیک با مقیاس های نسبی در مقایسه های زوجی یا دوبه دو سر و کار دارد. در این روش داده ها می توانند از اندازه های واقعی نظیر قیمت یا وزن محصولات و غیره و یا از ایده های ذهنی نظیر رضایت، احساس و یا ترجیح به دست آیند. فرایند تحلیل سلسله مراتبی ابزاری است که برای سیستم پشتیبانی از تصمیم^۴ به کار گرفته می شود و برای تعیین تعداد مقایسه های زوجی در این تکنیک، از فرمولی به نام تِکنم^۴ که توضیح آن در جدول (۱) آمده است، استفاده می شود.

جدول ۱- تعداد مقایسه های زوجی

n	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	تعداد متغیرها
$\frac{n(n-1)}{2}$	۲۸	۲۱	۱۵	۱۰	۶	۳	۱	۰	تعداد مقایسه ها

منبع: (Teknomo, 2006)

لذا با توجه به اینکه در پژوهش حاضر پنج معیار و هشت گزینه وجود دارد، طبق فرمول فوق، ۱۰ مقایسه زوجی برای معیارها و ۲۸ مقایسه زوجی برای گزینه ها مطرح می شود.

جدول های مقایسه ای بر اساس ساختار درخت سلسله مراتبی فوق تهیه می شوند، مقایسه زوجی با استفاده از مقیاسی که از ارجحیت یکسان تا ارجحیت بی نهایت طراحی شده است، انجام می گیرد (جدول ۲).

جدول ۲- مقیاس مقایسه زوجی

۱	ارجحیت یکسان	هر دو گزینه اثر یکسانی بر هدف دارند
۳	کمی مرجح	ارجحیت یکی از گزینه ها بر دیگری (گزینه مورد مقایسه) اندک است.
۵	ارجحیت قوی	ارجحیت یکی از گزینه ها بر دیگری (گزینه مورد مقایسه) قوی است.
۷	ارجحیت بسیار قوی	ارجحیت یکی از گزینه ها بر دیگری (گزینه مورد مقایسه) بسیار قوی است.
۹	کاملاً مرجح	ارجحیت یکی از گزینه ها بر دیگری (گزینه مورد مقایسه) در حداکثر مقدار ممکن قرار دارد.
۲،۴،۶،۸	امتیازات میانی نشان دهنده حالت های میانی هر یک از حالات مقایسه ای فوق است.	

³ Multiple Criteria Decision Making (MCDM)

⁴ Decision Support System (DSS)

پس از تکمیل پرسشنامه‌ها توسط کارشناسان، با نظرات متفاوتی برای هر یک از گزینه‌ها مواجه خواهیم شد، برای رفع این مشکل باید جدول‌های مقایسه‌ای با هم ترکیب شوند. در روش AHP می‌توان از محاسبه میانگین هندسی به صورت زیر استفاده کرد.

$$a_{ij} = \left(\prod_{k=1}^n a_{ij}^{(k)} \right)^{\frac{1}{n}}$$

رابطه (۱):

a_{ij} = میانگین هندسی معیار a .

a = معیاری که با گزینه‌ها مقایسه می‌شود.

ij = دو گزینه که با هم مقایسه می‌شوند.

k = کد شخصی که به سوالات پرسشنامه پاسخ داده است.

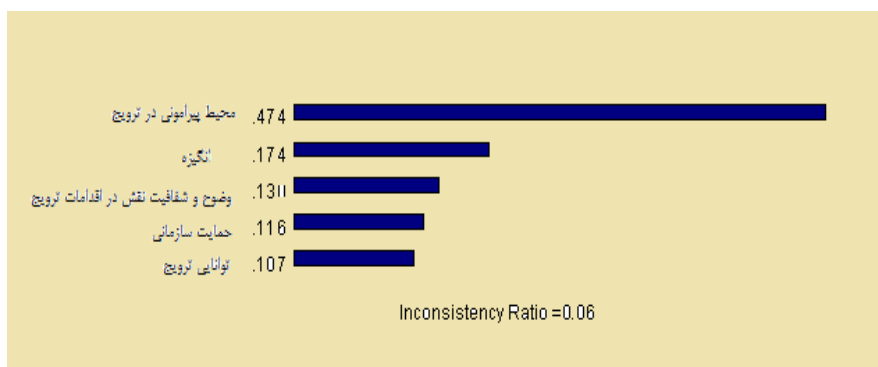
n = تعداد افرادی که گزینه‌های معیار را مقایسه کرده‌اند (صامتی و همکاران، ۱۳۸۲).

پس از تهیه درخت سلسله مراتبی و محاسبه میانگین هندسی، به منظور اولویت‌بندی عوامل موفقیت، عملیات ریاضی در محیط نرم‌افزاری Expert Choice دنبال شد. به ترتیب معیارها با توجه به هدف و گزینه‌ها با توجه به هر کدام از معیارها مورد مقایسه قرار گرفته و وزن نسبی هر معیار برآورد گردید.

در دنیای واقعی، غالباً ناسازگاری وجود داشته و ممکن است این ناسازگاری‌ها وارد مدل شوند. هنگامی که ناسازگاری صفر است، ما کاملاً سازگار هستیم و هر چه این نرخ افزایش یابد، میزان ناسازگاری در هدف ما نیز افزایش یافته است، در حالت کلی اگر نرخ ناسازگاری کمتر از ۰/۱ باشد، ناسازگاری نسبتاً قابل قبول است، در غیر این صورت بازنگری در قضاوت ضروری به نظر می‌رسد. بعد از مقایسه زوجی و محاسبه وزن‌های نسبی گزینه‌ها و معیارها، لازم است تا وزن نهایی هر گزینه محاسبه شود. بدین منظور از عمل تلفیق استفاده می‌نماییم (Saaty, 1980).

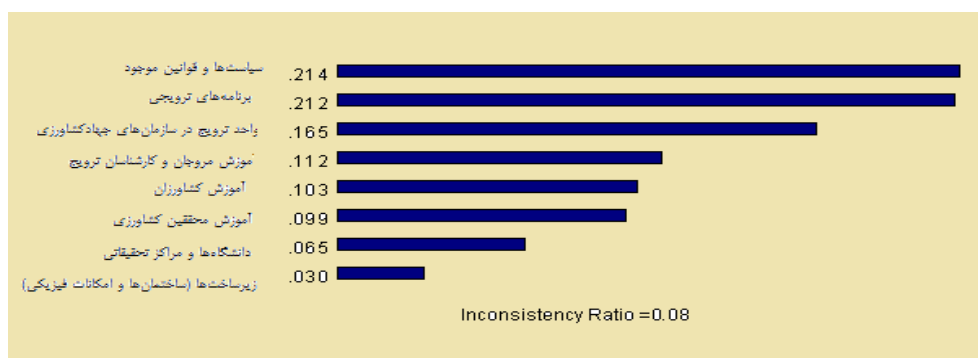
نتایج و یافته‌ها

برای بررسی داده‌های بدست آمده از میدان تحقیق، در نخستین گام، معیارهای مورد نظر نسبت به هدف مطالعه و در قالب شاخص‌های پژوهش، به صورت زوجی به مقایسه گذارده شد. نتایج حاصل از این مقایسه در نمودار (۱) نشان داده شده است.

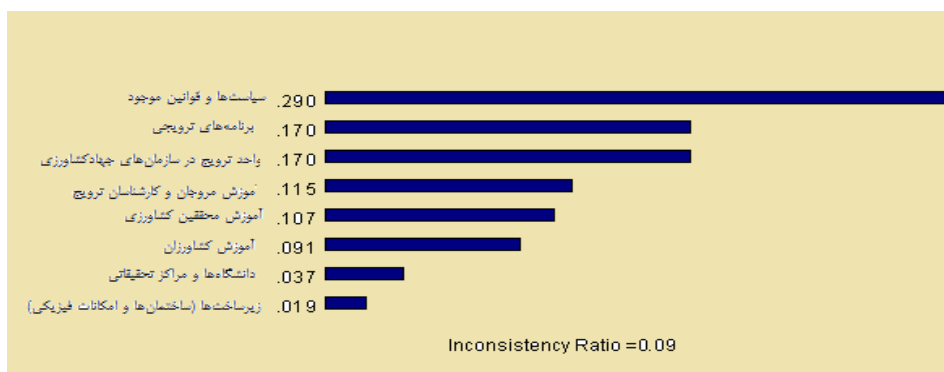
نمودار (۱) مقایسه معیارها به صورت زوجی با توجه به هدف تحقیق

چنانچه در نمودار (۱) مشاهده می‌شود، از نظر جامعه‌ی آماری، معیار محیط پیرامونی در ترویج (مجموعه عوامل مؤثر برون‌سازمانی) با نسبت ۰/۴۷ و معیار توانایی ترویج (قدرت به انجام رساندن موفقیت‌آمیز یک فعالیت) با نسبت ۰/۱۰۷ به ترتیب بیشترین و کمترین اولویت را در موفقیت واحد ترویج شهرستان اهواز دارند. نرخ ناسازگاری محاسبه شده نیز که برابر با ۰/۰۶ است، نشان‌دهنده سازگاری و مطابقت بسیار بالای معیارهای انتخاب شده در این سنجش است و از نظر علمی قابل قبول می‌باشد.

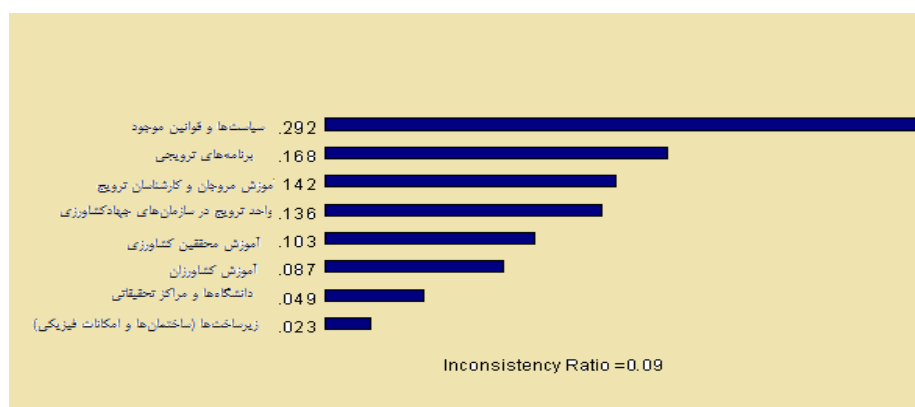
نمودار (۲) مقایسه زوجی عوامل نسبت به معیار توانایی ترویج

در نمودار (۲) الویت‌های عوامل نسبت به معیار توانایی ترویج به صورت دو به دو مقایسه شده‌اند و مشخص گردید که عامل اثرگذار سیاست‌ها و قوانین موجود با نسبت ۰/۲۱۴ بوده و با نرخ سازگاری محاسبه شده برابر ۰/۰۸. این بدین معناست که سیاست‌ها و قوانین موجود عاملی است که باعث افزایش توانایی ترویج خواهد شد.

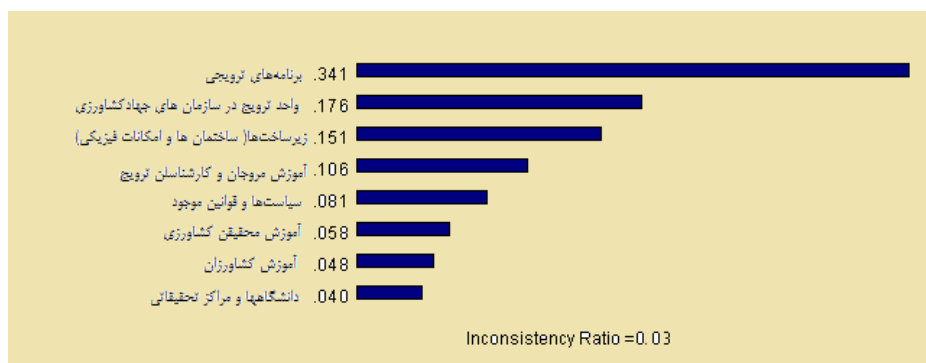
نمودار (۳) مقایسه زوجی عوامل نسبت به معیار وضوح و شفافیت نقش در اقدامات ترویج

در نمودار (۳) الویت‌های عوامل نسبت به معیار وضوح و شفافیت نقش در اقدامات ترویج به صورت دو به دو مقایسه شده‌اند و مشخص گردید که عامل اثرگذار سیاست‌ها و قوانین موجود با نسبت ۰/۲۹ بوده و با نرخ سازگاری محاسبه شده برابر ۰/۰۹.

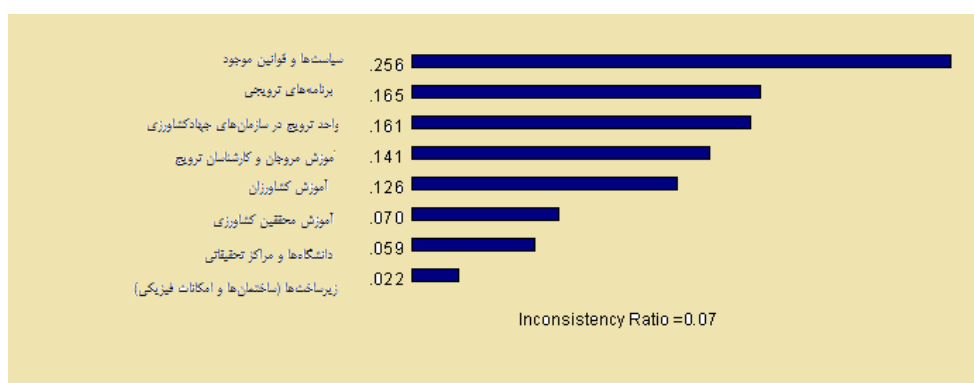
نمودار (۴) مقایسه زوجی عوامل نسبت به معیار حمایت سازمانی

در نمودار (۴) الویت‌های عوامل نسبت به معیار حمایت سازمانی به صورت دو به دو مقایسه شده‌اند و مشخص گردید که عامل اثرگذار سیاست‌ها و قوانین موجود با نسبت ۰/۲۹۲ بوده و با نرخ سازگاری محاسبه شده برابر ۰/۰۹.

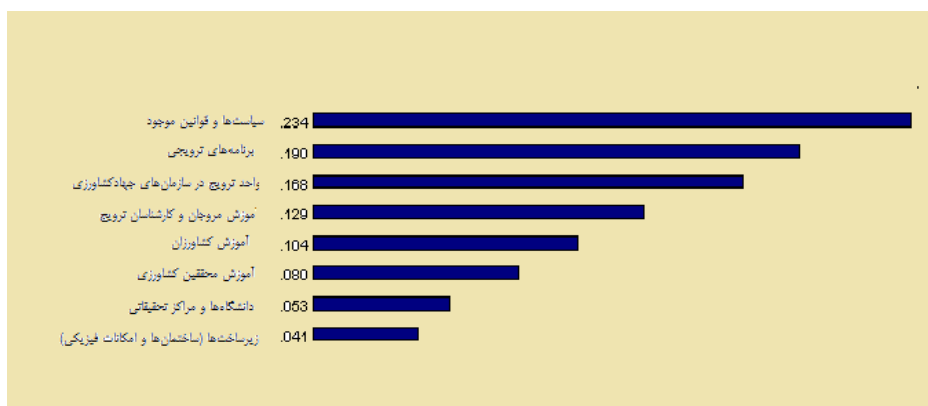
نمودار (۵) مقایسه زوجی عوامل نسبت به معیار انگیزه

در نمودار (۵) الویت‌های عوامل نسبت به انگیزه به صورت دو به دو مقایسه شده‌اند و مشخص گردید که عامل اثرگذار برنامه‌های ترویجی با نسبت ۰/۳۴۱ بوده و با نرخ سازگاری محاسبه شده برابر ۰/۰۳.

نمودار (۶) مقایسه زوجی عوامل نسبت به معیار محیط پیرامونی در ترویج

در نمودار (۶) الویت‌های عوامل نسبت به معیار محیط پیرامونی در ترویج به صورت دو به دو مقایسه شده‌اند و مشخص گردید که عامل اثرگذار سیاست‌ها و قوانین موجود با نسبت ۰/۲۵۶ بوده و با نرخ سازگاری محاسبه شده برابر ۰/۰۷. در نهایت گزینه‌های مقایسه شده نسبت به هر یک از پنج معیار، تلفیق شده و وزن نهایی هر گزینه نسبت به هدف تحقیق اندازه‌گیری شد. نتایج حاصل از این مقایسه در نمودار (۷) نشان داده شده است.

nconsistencyI Ratio= ۰/۰۹

نمودار (۸) وزن نهایی گزینه‌ها با توجه به هدف

چنانچه مشاهده می‌شود، از نظر جامعه‌ی آماری و بر اساس نتایج حاصل از تلفیق گزینه‌ها و معیارها و با توجه به هدف پژوهش، نمودار (۷) حاصل می‌شود و با استناد به آن می‌توان نتیجه گرفت که از بین عوامل مؤثر در موفقیت واحد ترویج شهرستان اهواز، عامل سیاست‌ها و قوانین موجود با نسبت ۰/۲۳۴، مهم‌ترین عامل موفقیت واحد ترویج شهرستان اهواز بوده و در مقابل عامل زیرساخت‌ها (ساختمان‌ها و امکانات فیزیکی) با نسبت ۰/۰۴۱، از کمترین اهمیت برخوردار است. با نرخ سازگاری که ۰/۰۹ محاسبه شده و قابل قبول بوده است.

نتیجه‌گیری

از آنجایی که کشاورزان برای به‌دست آوردن جایگاه خود در سطح جامعه و رسیدن به اهداف مورد نظرشان، نیازمند فراگیری فناوری‌های جدید هستند، واحد ترویج کشاورزی یکی از مهم‌ترین واحدهای سازمان جهاد کشاورزی است که با سازماندهی مناسب و اجرای درست برنامه‌های آموزشی و ترویجی می‌تواند ضمانتی برای توسعه کشاورزی باشد و به همین دلیل موفقیت واحد ترویج حائز اهمیت بالایی است.

نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که سه عامل مؤثر بر موفقیت واحد ترویج از دیدگاه کارشناسان ترویج شهرستان اهواز، به-ترتیب اهمیت شامل؛ "اجرای سیاست‌ها و قوانین موجود"، "توجه به برنامه‌های ترویجی" و "اهمیت وجودی واحد ترویج در سازمان‌های جهاد کشاورزی"، بیشترین تأثیر را دارند.

پیشنهادها

از آنجا که در اولویت‌بندی عوامل مؤثر به‌ترتیب "اجرای سیاست‌ها و قوانین موجود"، "توجه به برنامه‌های ترویجی" و "اهمیت وجودی واحد ترویج در سازمان‌های جهاد کشاورزی"، بیشترین تأثیر را بر موفقیت واحد ترویج شهرستان اهواز دارند، بنابراین بر مسئولان جهاد کشاورزی و به‌ویژه واحد ترویج شهرستان اهواز است که قبل از هر چیزی، در رسیدگی و تأمین این سه مقوله پیگیری لازم را داشته باشند تا دستیابی به واحد ترویج کارا و موفق در شهرستان اهواز امکان‌پذیر گردد.

– اجرای سیاست‌ها و قوانین موجود در زمینه ترویج نباید سریع و شتاب‌زده و بی‌حساب باشد، زیرا در اینصورت ممکن است پیامدهای منفی، کارکردهای مثبت آن را بپوشاند. از جمله پیش‌شرط‌های مهم در این زمینه، بازآموزی فلسفه و اصول ترویج به مسئولان و کارشناسان این واحدها می‌باشد. این پیش‌شرط‌ها لازمند و بایستی با نظارت دولتی اجرا گردند.

– تدوین برنامه‌های آموزشی بر اساس قابلیت‌ها و توانایی‌های آموزشگران، یکنواختی یا غیریکنواختی کشاورزان به‌عنوان فراگیران و امکانات یا شرایط محیطی. به‌عبارتی بهتر، پیش‌نیاز ارائه برنامه‌های آموزشی، نیازسنجی اصولی است.

– آگاهی کشاورزان از برنامه‌های آموزشی واحدهای ترویج در زمینه اصول فنی و تخصصی کشاورزی به‌منظور درک بیشتر اهمیت وجودی واحد ترویج در سازمان جهاد کشاورزی الزامی است و اطلاع‌رسانی و اجرای این برنامه‌ها بایستی توسط مسئولان و کارشناسان واحدهای ترویج و با حمایت دولتی انجام گیرند.

منابع

۱. آسایش، ح. ۱۳۷۹. اصول و روشهای برنامه‌ریزی ناحیه‌ای. چاپ اول، انتشارات پیام نور.
۲. آقاسی زاده، ف. ۱۳۸۳. «تحلیل عوامل و الزامات نوین تجدید ساختار سازمانی ترویج کشاورزی ایران». مجله پژوهش و سازندگی (در زراعت و باغبانی)، شماره ۶۴، پاییز ۱۳۸۳. ص ۴.
۳. احمدوند، م. شریف‌زاده، م.، شاه‌ولی، م. ۱۳۸۴. «آینده ترویج و روندهای آن؛ یک فراتحلیلی». فصلنامه روستا و توسعه.
۴. تیرایی، م. و حسن نژاد، م. ۱۳۸۸. «بررسی عملکرد و عوامل موثر بر پذیرش برنامه‌های ترویجی اجرا شده در مسیر فرآیند توسعه کشاورزی: مطالعه موردی گندم کاران شهرستان مشهد». مجله اقتصاد و توسعه کشاورزی (علوم و صنایع کشاورزی)، جلد ۲۳، شماره ۱، نیمسال اول ۱۳۸۸.
۵. سازمان ملل متحد. ۱۳۷۵. گزارش توسعه انسانی، ۱۹۹۵. ترجمه: غلامحسین صالح نسب. ضمیمه ماهنامه علمی جهاد.
۶. رضایی، ع. و رضوانفر، ا. ۱۳۸۶. «بررسی عوامل تأثیرگذار بر عملکرد شغلی کارشناسان ترویج (مطالعه موردی استان یزد)». مجله علوم کشاورزی ایران، دوره ۲-۳۸، شماره ۲.
۷. عبداللهی، م. ۱۳۸۲. «ترویج و توسعه کشاورزی در ایران». مجله نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۱.
۸. صامتی و همکاران. ۱۳۸۲. «اولویت‌های توسعه بخش صنعت استان اصفهان بر اساس روش و فرایند سلسله مراتبی (AHP)». فصلنامه پژوهشهای بازرگانی، ص ۲۷.
۹. محمدزاده، ج. و صدیقی، ح. ۱۳۸۱. «بررسی پیوندهای حرفه‌ای بین محققان و کارشناسان ترویج در نظام دانش و اطلاعات کشاورزی (مطالعه موردی استان آذربایجان غربی)». اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال دهم، شماره ۴۰.
10. Badri MA. 1999. Combining the analytic hierarchy process and goal programming for global facility location-allocation problem. Int J Prod Econ, Vol. 62: 237-48
11. Badri MA. 2001. A combined AHP-GP model for quality control system. Int J Prod Econ, Vol. 72: 27-40.

12. Koonts, Harold .1993; Management: A global perspective. McGraw hill publich.
13. Peter, S. 2005. Applying evaluation criteria for the landconsolidation effect to three contrasting study areas in the Czech Republic, At www.sciencedirect.com.
14. Saaty TL. 1980. The analytic hierarchy process. New York, NY: McGraw-Hill.
15. Teknomo, K., 2006. Analytical Hierarchy Process (AHP) tutorial at: <http://people.revoedu.com/kardi/tutorial/ahp/index.htmlbn>

Prioritizing effective factors on success of Agricultural Extension Unit in Ahwaz city

Abstract

In the current world, political, economic, social, and technological changes in organizations deserve similar effects on agricultural extension service in Ahwaz, too. In such environment, organizations can continue their activities efficiently to organize their structure and their services to suit with changes. Since one of the most important human challenges is how to improve educational activities, then agricultural extension displays an important role as a form of non-formal education and as one of the most important element in agricultural development. Notably, farmers are significant part of the population in developing countries. As a result, their education has crucial benefits and economic impact. Certainly, investigation of success of extension unit would help further development of human capitals as a core of agricultural activities and provides enabling ground for improving these capitals. With attention to study on performance of extension organization in developing countries especially in Iran, extension experts and administrators have accounted some factors as "extension successful factors". The purpose of this study is priority-setting of effective factors on success of agricultural extension unit in Ahwaz city favoring agricultural development. This study enjoys a survey type method and for collecting data a questionnaire was used which was based on method of paired comparisons. Statistical population of research was 16 experts of Agricultural Extension Unit. Analytical Hierarchy Process (AHP) and priority-setting of factors affecting success of services were applied. Research findings showed that in order of importance, "performance of current policies and laws", "attention to extension programs" and "the importance of Extension Unit in the Agriculture Organization Office of Ahwaz", respectively, were recognized as the most effective factors affecting success of extension services.

Keywords: Success, Extension unit, Agricultural Education, Agricultural Development, Analytical Hierarchy Process.